

Motion till riksdagen

1987/88:U517

av Karin Ahrland m. fl. (fp, s, m, c, vpk)

om situationen i Afghanistan

Det är nu mer än åtta år sedan Sovjet invaderade Afghanistan. Många trodde säkert då att afghanerna inte skulle ha någon möjlighet att stå emot en stormakt. Utvecklingen har visat att de hade fel. Afghanerna är ett frihetsälskande folk, motståndsrörelsen är stark och finns i hela landet. I verkligheten behärskar invasionsmakten blott Kabul och vissa andra mindre områden. Men kriget pågår överallt. Vi läser om Panshirdalen, Khost och Herat, men i verkligheten gäller det inte enbart dessa områden utan så gott som hela landet.

Kriget har fört med sig obeskrivliga lidanden för det afghanska folket och dessutom inneburit att nästan halva befolkningen tvingats fly. Trots att nyhetsrapporteringen under hela kriget varit synnerligen mager eftersom journalister inte är välkomna utanför Kabul och knappast kan röra sig fritt ens där har vi numera goda kunskaper om förhållandena. Flyktingarna och västerlänningar som gått in olagligt har kunnat ge samstämmiga och upprörande skildringar av lidande och förödelse.

Sverige har genom olika FN-organ och genom Svenska Afghanistankommittén bistått det afghanska folket med humanitär hjälp liksom genom att framföra protester till Sovjetunionen både i FN och bilageralt. Så länge kriget pågår måste vi naturligtvis fortsätta på den vägen. Men vi måste också ha en beredskap för fortsatta, om än annorlunda, insatser den dag ockupationen upphör genom att Sovjet drar tillbaka sina trupper.

Den dagen kan vara långt borta men det finns vissa tecken som tyder på att Sovjet faktiskt önskar dra sig tillbaka.

De förhandlingar i FN-regi som med jämna mellanrum pågår i Genève har emellertid en påtaglig brist. De stridande parterna finns inte vid förhandlingsbordet. Där sitter Pakistan och Kabulregimen men inte Sovjet och motståndsrörelsen som också bör delta. Pakistan har visat en stor solidaritet mot det lidande folket i grannlandet och bör hedras för den saken, men Pakistan är inte part i kriget: det är den afghanska motståndsrörelsen. Kabulregimen är endast en lydregering till Sovjet som är den invaderande stormakten.

Det torde därför knappast vara möjligt att nå en slutlig uppgörelse på kriget om inte motståndsrörelsen är införstådd med villkoren. Det finns alltså all anledning för Sverige att inom FN:s ram verka för att motståndsrörelsen blir representerad vid fredsförhandlingarna. Det är inte vår sak att utpeka vem eller vilka som skall representera motståndsrörelsen men vi vill erinra om att de sju partier som har sina högkvarter i Peshawar i Pakistan numera enats i en Allians som i internationella sammanhang utser en av

partiledarna till sin företrädare. Vi vill också erinra om möjligheten att i FN-regi anordna ett referendum bland de miljoner flyktingar som av kriget tvingats lämna sitt land.

Den afghanska ekonomin är ödelagd. Enbart fred kan inte lösa alla de problem som kriget medfört. Därför behövs en övergripande plan för återuppbyggnad av landets ekonomi och för att konsolidera de många politiska och etniska grupper som måste stå bakom en ny oberoende regering. Genom en sådan plan måste också en koordination ske av den hjälp som kan väntas utifrån den dag miljoner flyktingar kan återvända till ett fritt Afghanistan. Sverige bör i FN snarast väcka frågan om en samordnad planering för Afghanistans återuppbyggnad.

De mänskliga följderna av kriget är numera välkända. Men en sida av kriget som uppmärksammats föga och en sida som faller under FN-organet Unescos ansvarsområde är den omfattande förstörelse av ovärderliga kulturminnesmärken som striderna kring Herat medfört. Staden Herat har med rätta kallats Afghanistans religiösa och kulturella metropol och där finns en osedvanlig koncentration av byggnadsminnesmärken från skilda epoker. Före kriget påbörjades i regi av Unesco och UNDP ett omfattande restaureringsarbete i staden. Arbetet på Fredagsmoskén slutfördes och 1974 började en Unescokonsult förbereda nästa etapp som skulle omfatta de sex timurider-minareterna med delar från 900- och 1000-tal.

Arbetet pågick fram till 1979. Sedan avstannade allt arbete på grund av kriget. Stadens citadell som skulle bli museum har åter blivit kasern för regeringsstyrkorna och därmed utsatt för risker. Fredagsmoskén har träffats av sovjetiska raketer och delar av fasaden sägs vara förstörda. I dag vet vi att en av de sex kvarvarande minareterna nu är raserad från en höjd av 35 meter till 10 meter. Den träffades under ett sovjetiskt bombardemang sommaren 1985. De andra fem minareterna uppvisar stora skador, flera lutar och löper stora risker att rasa när kriget pågår. Dessa och andra byggnader finns i dokument från Unesco upptagna som speciellt angelägna att skydda och restaurera. Om dessa byggnader nu jämnas med marken utan reaktion från Unesco innebär det en oförlätlig passivitet.

Sverige måste därför genom sin representant i Unesco omedelbart väcka frågan om ytterligare skydd för den kulturhistoriska bebyggelsen i Herat. Vad som sker är ett brott mot Haagkonventionen från 1954 om skydd för kulturgömdom i väpnad konflikt. Det är därför nödvändigt att Unesco utser en särskild rapportör för Herat precis som FN utsett en särskild rapportör för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan.

Hemställan

Med stöd av det anförda yrkar vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den afghanska motståndsrörelsen bör vara representerad vid fredsförhandlingarna,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att FN snarast bör ta initiativ till en återuppbyggnadsplan i enlighet med vad som anförts.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i Mot. 1987/88
motionen anförts om att Sverige i Unesco bör verka för att en särskild U517
observatör utses för staden Herats minnesmärken.

Stockholm den 25 januari 1988

Karin Ahrlund (fp)

Birthe Sörestedt (s)

Anita Bråkenhielm (m)

Ingbritt Irhammar (c)

Tore Claeson (vpk)